

de Kunstbode

**KATENDRECHT
SPECIAL**

'al het gene dat tot het culturele enige betrekking heeft'

2 De Fenix herrijst
Transformatie in Rotterdam

4 De wereld is mijn vaderland
Landverhuizen is van alle tijden

6 Katendrecht
Het eerste Chinatown in Europa

7 Mensen maken de stad
Culturele kwartiermakers vertellen

Transformatie aan de Maas

Fenix I eert de geschiedenis en dient de toekomst

Fenix I, na de transformatie, 2019. Foto: Eric Fecken

Op 23 november opent Fenix I op Katendrecht. Het gebouw telt bijna 45.000 m² en maakte al het nodige verbouwingsgeweld mee, vanaf de bouw in 1922 tot de Tweede Wereldoorlog en de wederopbouw van het pand in 1954. Het voortbouwen op die geschiedenis – in letterlijke en figuurlijke zin – vond architect Robert Winkel van Mei Architects and Planners dé grote uitdaging. In bijna vijf jaar tijd werd de voormalige loods getransformeerd tot een kloek en typisch Kaaps pand, vindt Winkel. 'Het is dienend en praktisch, niet bedoeld om iconisch of perfect te zijn.'

Wedergeboorte

De transformatie van Katendrecht werd zo'n beetje ingeluid door de transformatie van Fenix I, waarvoor al in 2006 de eerste stappen werden gezet. In 2015 startte de bouw. Het pand was jarenlang een onderdeel van het leven van architect Robert Winkel, die zich grappende draagmoeder van Fenix I noemt. 'Als je zo lang aan iets werkt, dan wil je dat beschermen zoals je een kind wil beschermen.' Nu is het tijd voor hem om het pand los te laten. De bewoners hebben hun intrek genomen, het is af. Althans, af genoeg om te betrekken en onaf

vanuit esthetisch oogpunt. 'Het gebouw is niet gelikt of perfect zoals de woontorens op de Kop van Zuid, ik vind het belangrijk om dat verschil te benadrukken. Fenix I is niet gebouwd als icoon, maar als goed woongebouw voor mensen.' Dat is precies wat Winkels stijl typeert: architectuur als middel, in plaats van als doel. 'Het gaat niet alleen om het ontwerp, maar om steden maken en mensen huisvesten, architectuur is daarin belangrijk gereedschap.' Het meest trots is hij op de binnenkant van het pand. 'Het is een galerijflat, ook dat nog,' grapt Winkel. Hij is fervent aanhanger van

'HET IS GEWELDIG
VOOR KATENDRECHT
EN VOOR
ROTTERDAM
DAT DIT GEBOUW
ER NOG STAAT'

Architect Robert Winkel. Foto: Jerry Lampen

deze bouwvorm. 'De galerijflat heeft geen goed imago, maar het faciliteert ontmoetingen. Er zijn binnen veel planten, er heerst een serene stilte en je hebt er een prachtig uitzicht. Het pand lijkt een besloten bouwblok, maar herbergt een geheim waar alleen de bewoners toegang toe hebben. Dit kan weleens de wedergeboorte van de galerijflat zijn.' Ondanks de uitdagingen die transformaties met zich meebrengen, doet Winkel juist die projecten het liefst. 'Complexe gevallen zijn altijd het leukst. Hobbels horen erbij en je doet samen.' Een rollercoaster noemt Winkel het traject. 'Er zijn

veel dingen gebeurd, te beginnen met de crisis in 2008. Het was daarnaast een heidens werk om de bodem te funderen. Het bestaande gebouw moest een gebouw van acht tot tien lagen

De Fenixloods in oorspronkelijke staat als aaneengesloten geheel, ca. 1925

kunnen dragen, dat gebeurt vrijwel nooit! De gemeente wilde de loods van de Holland-Amerika Lijn behouden. Dat hoefde niet, want het is geen monument, maar was belangrijk voor het behoud van de sfeer en historie van Katendrecht. Hoewel transformatie alleen maar verliezers kent in financieel opzicht, is de meerwaarde van het behoud van dit pand niet in waarde uit te drukken. Het is geweldig voor Katendrecht en Rotterdam dat dit gebouw er nog staat.'

Op en top Kaaps

Het gebouw heeft al een hele geschiedenis achter de rug en zal nog veel meer meemaken, zegt Winkel. 'Het is leuk om die langere lijn te zien. Tijdens het onderzoek naar de geschiedenis van het gebouw kwamen we in de archieven van de Holland-Amerika Lijn de blauwdrukken tegen. Dan zie je wat de oorspronkelijke

bedoeling van het de Fenix ooit was. Zelfs een eeuw later is dat van grote toegevoegde waarde. Zo werd beton voor 1925 anders behandeld dan erna. Eerst was het ruig, met zichtbaar grind. Daarna werd het afgestuct. Aangezien de loods verschillende bouwperiodes heeft, hebben we ook voor verschillende behandelingen van het beton gekozen. Aan de Veerlaan is het afgestuct, aan de Rijnhavenkant zie je het ruwe 'beton brut'. Het resultaat van vijf jaar bouwen is een pand dat kloek is, maar geen kolos. Een gebouw dat de geschiedenis eert, maar de toekomst dient. 'Dit is geen gebouw dat de gemiddelde Nederlander leuk vindt: you love it or you hate it. Het is er voor mensen die hier passen en van de Kaapse sfeer houden.'

A.M. Cassandre (1901-1968)
Statendam-affiche, 1929
Aankoop 2018, collectie de FENIX

Honderd jaar Fenixloodsen

De Fenixloodsen op Katendrecht zijn in 1922 als één loods ontworpen door architect C.N. van Goor en gebouwd voor de Holland-Amerika Lijn. De loods (toen: San Franciscoloods) was 360 meter lang en er liepen twee spoorlijnen doorheen. Het gebouw kwam niet heelheids uit de Tweede Wereldoorlog, daarom werden er in de jaren '50 twee aparte loodsen van gemaakt. Vanaf 2015 werd Fenix I getransformeerd. Met bijna 45.000 m² was het één van de grootste bouwprojecten in Nederland. De bestaande loods kreeg een opbouw die ruimte biedt aan 212 loftappartementen. In de plint vinden Circus Rotjeknor, Conny Janssen Danst en Codarts hun nieuwe thuis. Op 23 november 2019 wordt Fenix I officieel geopend. Fenix II wordt vanaf februari 2020 verbouwd. Hier wordt het Landverhuizersmuseum geopend en op de begane grond komen horeca en sociaal-culturele voorzieningen.

De FENIX: de plek waar landverhuizers een gezicht krijgen

Rutger Doop, junior conservator van FENIX. Foto: Eric Fecken

De geschiedenis is er, het plan ligt er en in 2020 start de verbouwing van de FENIX in Rotterdam. Aan de collectie wordt ondertussen volop gewerkt. We spreken junior conservator Rutger Doop (32) over het museum en zijn rol als poortwachter van de verhalen van landverhuizers in nationaal en internationaal perspectief.

Je studeerde af in maart 2019. Hoe kwam je zo snel in het vizier van Stichting Droom en Daad, initiator van het toekomstige Landverhuizersmuseum?

'Ik studeerde geschiedenis aan de Universiteit Leiden. Daarna ging het snel. Ik zocht contact met Paul van der Laar, hoogleraar aan de Erasmus Universiteit en directeur van Museum Rotterdam. Hij adviseerde me om contact op te nemen met Stichting Droom en Daad, omdat mijn afstudeerscriptie – een onderzoek naar landverhuizers die via Rotterdam naar de Nieuwe Wereld trokken met de Holland-Amerika Lijn – goed aansloot op het thema van de FENIX. Ik kende Droom en Daad niet, dus toen ik welkom werd geheten door Wim Pijbes was ik blij verrast.'

Je zat daar niet met de verwachting om er als junior conservator weer te vertrekken?

'Nee, verre van zelfs. Sterker nog: er was geen openstaande vacature en ik heb nooit verteld dat ik op zoek was naar een baan. Ik onderzocht slechts mijn mogelijkheden. Drie weken na mijn eerste gesprek zat ik weer bij Droom

en Daad aan tafel. Wim had inmiddels mijn scriptie gelezen en referenties opgevraagd. Ik kreeg een baan aangeboden als junior conservator van het Landverhuizersmuseum. Mijn kennis over de historische achtergrond van dit onderwerp stelt me in staat het verhaal van landverhuizers in de juiste context te plaatsen en overzichtelijk te vertellen voor het brede publiek dat straks naar de FENIX komt.'

In de FENIX wordt dat verhaal verteld en in beeld gebracht. Kan je daar iets meer over vertellen?

'Door middel van kunst en historische objecten vertellen we het verhaal van landverhuizers, van toen en nu. Dat is een universeel en geload verhaal. Wie zijn ze? Wat drijft ze? En wanneer besluiten ze om in beweging te komen? Daar zijn allerlei motieven voor te bedenken, zoals liefde, oorlog, geloof, geld, hoop en politiek. Het is interessant om dat verhaal op verschillende manieren – in woord, beeld en kunst – te vertellen, vooral op de oorspronkelijke plek die daarin zo'n belangrijke rol

Albanese immigrant op Ellis Island, New York, 1905. Foto: Lewis W. Hine (1874-1940)

speelde. Daar, op Katendrecht en aan de Wilhelminakade, loop je zo het voormalige terrein van de Holland-Amerika Lijn op. Miljoenen landverhuizers gingen je voor. Zo'n loods bestaat nergens anders ter wereld.'

Wat de collectie betreft: kan je iets vertellen over de werken die te zien zullen zijn?

'Voor ons is de loods zelf het eerste kunstwerk van de collectie. Het gebouw vertelt al een groot deel van het verhaal. Daarnaast heeft het Chinese MAD Architects een fantastisch ontwerp voor

een panoramisch uitzichtpunt gemaakt. De architect en oprichter van MAD, Ma Yansong, heeft de eerste schets gemaakt. Hij is dus eigenlijk de eerste kunstenaar die we kunnen noemen. Het uitzichtpunt wordt de 'tornado' genoemd en is een eyecatcher op zichzelf. Met die vorm verbeeldt hij de beweging die we ook in de collectie tonen: de beweging van mensen. Andere kunstwerken uit de collectie die dit verbeelden zijn bijvoorbeeld *The Steerage* (1907) van fotograaf Alfred Stieglitz. Een foto die de boven- en benedendeks passagiers op een schip in een beeld vangt. Op deze foto is te zien hoe contrasterend het verhaal van landverhuizing kan zijn. Ook *The Bus* (1995) van popartkunstenaar Red Grooms is straks te zien. Een levensgrote sculptuur van een met zachte materialen beklede bus. Het is de stadsbus die over fifth avenue in New York rijdt. In de bus zitten levensechte mensfiguren van divers pluimage. Ze tonen de 'melting pot' die New York is en de diversiteit die het resultaat is van alle menselijke bewegingen.'

De collectie is dus zeer divers. Hoe bewaak je de rode draad?

'De rode draad zijn de verhalen die worden verteld. De landverhuizersverhalen waarin al die verschillende thema's, van hoop, liefde, vrede en veiligheid, terugkomen. Die verhalen winnen aan kracht juist door de combinatie van verschillende objecten.'

Nederlandse kinderen op het Ellis Island Immigration Station, ca. 1905-1914

Heb jij een verhaal of object om te delen?

De FENIX zoekt verhalen. Verhalen over liefde, hoop, angst of andere oorzaken die aan de basis hebben gelegen van landverhuizing. Verhalen over motieven om alles achter te laten en te verhuizen naar een nieuw land. Persoonlijke verhalen over een nieuwe start maken in een nieuw thuis. De FENIX is op zoek naar verhalen die het universele verhaal van menselijke beweging vertellen. Heb jij een verhaal of een object dat hiermee te maken heeft? Laat het weten via info@fenixrotterdam.nl.

Red Grooms (1937), *The Bus*, 1995. Aankoop 2019, collectie van FENIX

Albert Einstein met Chaim Weizmann aan boord van SS Rotterdam, archief Center for Jewish History in New York, 1921

Alfred Stieglitz (1864-1946), *The Steerage*, 1907. Aankoop 2018, collectie van FENIX

Een nieuwe collectie opbouwen lijkt me een uitdaging. Met wie werken jullie samen om het voor elkaar te krijgen?

'We hebben diverse samenwerkingspartners, in de stad, in Nederland en internationaal. In Rotterdam werken we samen met Stadsarchief Rotterdam, Maritiem Museum, Museum Rotterdam, Nederlands Fotomuseum en Wereldmuseum. Daarnaast zijn het Red Star Line Museum in Antwerpen, Ellis Island in New York en Pier 21 in Halifax belangrijke partners. Voor de restauratie van de loods zelf werken we samen met onder andere Crimson Architectural Historians, Stadsarchief Historisch Rotterdam en Bureau Polderman.'

Heb je een bepaalde bezoeker in gedachten bij het samenstellen van de collectie?

'Nee, juist niet. Dit is bij uitstek het verhaal van en voor iedereen. De collectie is ongelooflijk interessant voor kunstliefhebbers, het gebouw zelf trekt ongetwijfeld veel bekijks en de geschiedenis zal een breed publiek aanspreken. Ik denk en hoop dat juist bezoekers komen die niet zo snel naar een museum gaan. Ik hoop dat ze nieuwsgierig worden naar hun eigen geschiedenis, dat ze zichzelf vragen gaan stellen en dat ze anders naar Rotterdam zullen kijken. Wie kennen zij met deze achtergrond? Waarschijnlijk meer dan ze denken. Ook Albert Einstein liep hier rond, ontdekte we recentelijk. Hij reisde vanuit Rotterdam in 1921 af

naar New York, kort na de ontdekking van de relativiteitstheorie. We kwamen een foto tegen in de archieven van het Centre for Jewish History in New York. Hij loopt samen met Chaim Weizmann op het dek van het Holland-Amerika Lijn schip de SS Rotterdam, net na vertrek uit de haven van Rotterdam. Door middel van dit soort voorbeelden brengen we de verhalen dichterbij de bezoekers.'

Het verhaal van de landverhuizers gaat in de eerste plaats over mensen. Kunnen mensen zelf verhalen en foto's inbrengen?

'Jazeker, graag zelfs. We hebben al de nodige verhalen verzameld, vaak met een verrassende band met Rotterdam. Zoals van een Joodse vrouw die in 1939 uit Tsjechië is gevlucht. Zij had het geluk om met een studentenvisum naar de VS te kunnen vertrekken. Helaas moest zij haar ouders achterlaten, en die hebben de oorlog niet overleefd. Na de oorlog heeft ze haar man ontmoet en een gezin gesticht. Ze wilde haar kinderen alle oorlogselende besparen en heeft er dus nooit over gesproken. In de jaren '90 kwam haar jongste kind naar Nederland. Hij stelde zich uiteindelijk in Rotterdam. Pas nadat zijn moeder was overleden is er een schat aan brieven opgedoken. In één brief, geschreven net voor haar vertrek met de Statendam, omschrijft zij haar omzwervingen door Rotterdam in groot detail. Daardoor weet haar zoon sinds kort dat zij ooit enkele weken in Rotterdam verbleef voordat zij vanaf de

Wilhelminakade was vertrokken om een nieuw bestaan op te bouwen.'

Is er een database waarin mensen hun eigen voorouders terug kunnen zoeken?

'Ja, het stadsarchief digitaliseert momenteel de passagierslijsten van de Holland-Amerika Lijn. De uitscheppingslijsten van Ellis Island zijn al te raadplegen, maar vanaf Rotterdam ging niet iedereen naar New York. Ook Australië, Zuid-Amerika, Canada en andere havens in de Verenigde Staten waren bestemmingen.'

Het Landverhuizersmuseum doet niet alleen qua onderwerp, maar ook qua locatie – de ligging op een (schier) eiland in de stad – denken aan het Immigration Museum op Ellis Island. Jullie werken al met hen samen, wordt het een soortgelijk museum?

'Uiteraard hebben we dezelfde thema's, maar in de FENIX vertellen wij het verhaal van de landverhuizers ook via beeldende kunst. De ambitie is om een kruising te zijn tussen het Immigration Museum op Ellis Island en het MoMA in New York. Kunst en geschiedenis onder één dak.'

Dat belooft wat! Dan tot slot: waarom is het verhaal van landverhuizers volgens jou zo belangrijk om te vertellen, nu en in de toekomst?

'Vroeg of laat komen we allemaal in beweging. De FENIX vertelt het universele en tijdloze verhaal van landverhuizing op evocatieve wijze. Het is een ver-

haal van alle tijden en niet te stoppen, ik hoop dat mensen zich dat tijdens en na een bezoek realiseren. Dat ze gegrepen worden door de mooie kunstwerken en de verhalen die erachter schuilen. Dat ze bij het uitzichtpunt over de stad kijken en stilstaan bij de bevolkingssamenstelling van Rotterdam, met maar liefst 178 nationaliteiten. Het Landverhuizersmuseum is dé connectie van Rotterdam met de mensen over de hele wereld.'

Koffers gezocht!

Voor een nieuw te maken installatie (een labyrint met koffers als bouwstenen) zijn koffers nodig. Heel veel koffers. Alle soorten en maten zijn welkom. Kijk op www.fenixrotterdam.nl voor meer info. Binnenkort volgt een oproep tot inleveren.

Luisterexpositie in Verhalenhuis Belvédère

‘Een ode aan mijn vader’

Dolf Henkes (1903-1989), interieur van Chinees restaurant Chong Kok Low, wandschildering, 1972. Collectie Museum Rotterdam

De babi pangangs en foe yong hais dreigen voorgoed van de menukaart te verdwijnen, nu een hele generatie restaurantkoks met pensioen gaat. Zij zijn geportretteerd in de luisterexpositie **Chinese Restaurantverhalen van Verhalenhuis Belvédère op Katendrecht, de wijk waar in de jaren '20 het eerste Chinese restaurant van Nederland werd geopend.**

Jim Tsang (84) herinnert ze zich nog wel, Chinezen met kaalgeschoren voorhoofden en lange haren achterop gebonden in een staart of vlecht, de verplichte haardracht tijdens de Qing-dynastie (1644-1912). 'Ik heb ze nog zien lopen, hier, op Katendrecht. Ze kwamen zo uit China met de boot en bleven.' Ook zijn vader, Chong Kid, was als zeeman naar Katendrecht gekomen, ooit het eerste Chinatown van Europa. Tijdens de grote havenstaking in 1911 haalden rederijen Chinese arbeiders als stakingsbrekers naar Katendrecht. Ze bleken hardwerkend, goedkoop. En ze bleven. In 1931 telde Katendrecht 1306 Chinese bewoners. Ze werden verliefd op Hollandse meisjes, begonnen pensions, gokhuizen én uiteindelijk ook restaurants.

Chong Kid wierf als *shipping master* zeelui voor de schepen. Daarnaast was hij een van de investeerders in Chong Kok Low, het eerste Chinese restaurant van Nederland. De eigenaar Yuen Wah, woonde samen met de Katendrechtse Jo Kraaijeveld, die het restaurant runde en vloeiend Chinees sprak.

‘de Chinees’

In de beginjaren kwamen er vooral dokters en advocaten eten, mensen met geld. Tot de Tweede Wereldoorlog was Chong Kok Low een van de twaalf Chinese restaurants in Nederland. Pas vanaf de jaren '60 gingen Nederlanders massaal naar 'de Chinees'. Na de onafhankelijkheid van Indonesië in 1947 en

de terugkeer van militairen en (Indische) Nederlanders, steeg de vraag naar Indisch eten. Chinese restaurants namen Indische koks in dienst. Zo ontstonden er overal Chinees-Indische eethuizen. In 1982 was maar liefst een derde van alle restaurants Chinees(-Indisch). Nu, anno 2019, zijn bijna de helft van de Chinees-Indische restaurants verdwenen. Veel koks en eigenaren gaan met pensioen, hun kinderen kiezen voor ander werk en de vraag naar andere Aziatische keukens neemt toe.

Drie generaties

Om dit erfgoed te bewaren zijn daarom – op initiatief van beeldend kunstenaar Fenmei Hu (39) – verhalen van drie generaties Chinese Rotterdammers vastgelegd: Katendrechters, koks en restauranteigenaren van toen en nu. In de luisterexpositie *Chinese Restaurantverhalen van Verhalenhuis Belvédère* geven hun portretten in beeld, woord en geluid een unieke inkijk in hun leven en de keuken. Taugé bestond vroeger bijvoorbeeld niet, vertelt chef-kok Kim Lam Looi (67). 'Dat maakten we zelf voor de loempia's en tjap tjoj.'

De tentoonstelling is onderdeel van het programma *Expositiefeuilleton* dat het Verhalenhuis samen met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) heeft ontwikkeld, met werken van de Katendrechtse kunstenaar Dolf Henkes. Telkens is er een nieuwe aflevering met persoonlijke levensverhalen van Rotterdammers als vertrekpunt. Speciaal

voor de Chinese Restaurantverhalen is een werk dat Henkes schilderde van het interieur van Chong Kok Low in bruikleen van Museum Rotterdam.

Ook Fenmei's ouders hadden vroeger een Chinees-Indisch restaurant. Zelf kwam ze als negenjarig meisje naar Nederland, maakte huiswerk aan de afhaalbalie en hielp mee in het restaurant. Nu laat ze mensen in Rotterdam kennismaken met de Chinese cultuur via verhalen, rondleidingen én via eten.

Meer dan babi pangang

Maggie Chau (36), die zich bij de huidige generatie restauranthouders schaaft, serveert ook gerechten met een verhaal. Bijna een eeuw na de oprichting van Chong Kok Low opent zij deze maand Rotterdam's nieuwste Chinese restaurant: Shanghai Papa aan de Botersloot. Toen haar vader ernstig ziek werd, na

'John Chinaman' met zijn dochter in de Chinezenwijk te Katendrecht, 1922

Verhalenhuis Belvédère maakt persoonlijke (migratie)verhalen van mensen en gemeenschappen in en rond Rotterdam zichtbaar en creëert ontmoetingen, via tentoonstellingen, Volkskeukens en luistervoorstellingen. Het pand zelf heeft een roemruchte geschiedenis, als jazzdancing tijdens de Tweede Wereldoorlog, worstelent, bioscoop, Griekse nachtclub en het atelier/woonhuis van kunstenaarsduo Wally Elenbaas en Esther Hartog.

De luisterexpositie *Chinese Restaurantverhalen* is tot 28 februari 2020 te bezoeken op vrijdag, zaterdag en zondag tussen 11.00 en 18.00 uur aan de Rechthuislaan 1, Rotterdam-Katendrecht.

www.verhalenhuisbelvedere.nl

een leven lang werken in restaurants, ontstond het idee voor Shanghai Papa. 'Ik wilde zijn kennis niet verloren laten gaan.' Maggie wil mensen meegeven dat er zoveel meer is dan babi pangang en vertellen waarom eten in de Chinese cultuur haast een filosofie is. 'Het is echt een ode aan mijn vader en aan eerdere generaties die zo hard hebben gewerkt.'

Restaurant Chong Kok Low met eigenaar Yuen Wah en compagnon Chong Kid. Particuliere collectie familie Tsang

Mensen maken de Kaap

Creatief ondernemers vertellen over het belang van hun inspanningen in de Rotterdamse wijk Katendrecht, vroeger, nu en straks. Harry-Jan Bus en Rachèl van Olm richtten in 2008 theater Walhalla op. Ze zetten cultuur in als middel tegen verloedering en droegen direct bij aan 'het nieuwe Katendrecht', met een positiever imago. Geboren Kapenees Lorenzo Elstak denkt soms met weemoed terug aan het Katendrecht uit zijn jeugd. Met zijn sociale ondernemingen streeft hij naar eenzelfde saamhorigheid voor het toekomstige Katendrecht.

Theater Walhalla, groots door kleinschaligheid

In 2006 fantaseerden Harry-Jan Bus en Rachèl van Olm over hun gedeelde droom, een klein theater. In 2008 opende Theater Walhalla haar deuren. Ze bestieren de boel met veel bravoure en betrekken de buurt actief vanaf de start.

Harry-Jan heeft vanavond een optreden met De Tunes, het trio waarmee hij al dertig jaar optreedt. 'Wat is er mooier dan optreden in je eigen theater?!' Die passie voor het vak was ook de drijfveer achter de oprichting van het theater. Harry-Jan: 'In 2006 zaten we op het terras te mijmeren over later. Rachèl vertelde dat ze met mij een theatertje zou willen starten. Een vriend adviseerde om er werk van te maken, en wel op Katendrecht. Het was hier toen nog gribsu. De veiligheidsindex was onder de vier, maar juist cultuur kan die tendens doorbreken.'

Katendrecht op de culturele kaart

Het was crisistijd en Harry-Jan en Rachèl bewogen tegen de stroom in, als

privaat initiatief in een moeilijke wijk. Toch waren ze overtuigd van de meerwaarde, voor de stad en de buurt. Rachèl: 'Wij streefden naar een kleiner theater, naar een intimiteit die er nog niet was in Rotterdam én naar een positiever imago voor de buurt.' Met festivals als *Nacht van de Kaap* en het *Kid Dynamite Jazz Festival* zette Theater Walhalla Katendrecht op de culturele kaart.

Katendrecht veranderde, het theater groeide. Onveranderd bleef de persoonlijke aanpak, Rachèl's modus operandi. 'Ik zou het niet anders kunnen en beschouw iedereen hier als familie, ook artiesten. Veel theaters hebben klinische kleedruimtes, maar wij wilden er juist een warme plek maken.' Die persoonlijke aanpak gaat nog verder.

Harry-Jan Bus en Rachèl van Olm. Foto: Cathelijne Beckand Verwée

‘MET ONZE EIGEN PRODUCTIES VERTELLEN WE OOK HET VERHAAL VAN ROTTERDAM’

Sinds 2017 heeft Walhalla een eigen productiehuis: *Werkplaats Walhalla*, aan de Tolhuisstraat. Rachèl: 'Werkplaats Walhalla is een podium voor jong talent. Zo geven we hen de kans om verder te ontwikkelen. Hier kunnen makers experimenteren, zoals wij dat in de begintijd ook deden. Dat leidt tot mooie producties. Onze eigen producties vertellen ook het verhaal van Rotterdam.'

Zoals buurtsoap *Café de Kapenees* en dit jaar de kerstvoorstelling *Tante Bennie* heb een kutkerst, onder regie van Loes Luca.' Dit verhaal speelt zich af in een Kaapse nachtclub in de jaren '60 en is gebaseerd op waargebeurde verhalen. Want die zijn soms zo sterk, dat verzin je gewoon niet.

www.theaterwalhalla.nl

Lorenzo Elstak: ‘Vier de verschillen, benut de overeenkomsten’

Lorenzo Elstak is sociaal ondernemer, danser en geboren Kapenees. De buurt veranderde, hij bleef. Vanwege zijn moeder, zijn familie en vanwege Katendrecht zelf. De buurt zit in zijn bloed en is als een warm bad. De laatste jaren koelde dat bad wat af en daarom draaide Lorenzo zelf de warmwaterkraan open.

Lorenzo Elstak (in het midden). Foto: Roel Dijkstra

Vraag hem niet om een elevator pitch te geven, want in één minuut zijn 'wat en waarom' uit de doeken doen vindt Lorenzo lastig. Met stichting *Ik Ben Wij* staat de positieve invloed op de ontwikkeling van jongeren centraal. Met zijn laatste geestes-kind *Platform Katendrecht* streeft hij binnen zijn eigen wijk naar verbinding door middel van kunst en cultuur, een zaadje dat in zijn jeugd werd geplant. Lorenzo: 'Ik kwam in aanraking met muziek, kon zelf met instrumenten experimenteren en vond in dansen mijn ultieme uitlaatklep. Die ervaring gun ik alle jongeren die hier opgroeien. Het voelt als mijn plicht om bij te dragen aan mooie herinneringen van de nieuwe garde.'

Culturele ijsbreker op koers

Met de verandering van zijn eigen buurt werden contrasten tussen bewoners scherper. Juist daarom vindt Lorenzo verbinding belangrijk. 'Met elkaar praten is het recept voor saamhorigheid. 'Vier de verschillen, benut de overeenkomsten,' is mijn motto. Met *Platform Katendrecht* wil ik mensen uit de buurt bij elkaar brengen om kennis te delen op onze nieuwe plek aan de Tolhuislaan. Ik wil educatie aantrekkelijk maken. Als jongerenwerker in de Tarwewijk organiseerde ik dialoogsessies die moeizaam verliepen, tot ik besloot te starten met een optreden of sketch. Het was de ultieme ijsbreker.' Op een creatieve manier zorgde hij voor verbinding. Met *Platform Katendrecht* wil Lorenzo precies dat bereiken. Het wordt een *new school* buurtthuis waar mensen niet alleen voor de koffie, maar ook voor kunst, cultuur, ondernemerschap en sport komen. Over sport gesproken: Lorenzo toont foto's van toestellen die hij met *Citylab010* ontwikkelde voor de *Kaap Workout route*. 'Het zijn mooie objecten die iets over Katendrecht vertellen én uitnodigen tot een work out.' Bij de gele hijskraan staat 'Wie valt, hijst zichzelf weer op.' Het illustreert Lorenzo's wilskracht en de positieve benadering die hij wil overbrengen.

Ik Ben Wij & Platform Katendrecht

Ik Ben Wij werkt sinds 2016 aan een inclusieve samenleving met kunstzinnige programma's voor scholen, in teams en 'in de wijk'. *Platform Katendrecht* streeft eveneens naar verbinding en focust daarbij op de jongeren van Katendrecht. Een nieuwe locatie aan de Tolhuislaan fungeert als buurtthuis en faciliteert verbinding en verdieping, met cursussen en lezingen door en voor de buurt.

www.ikbenwij.nl en www.lorenzoelstak.nl

Conny Janssen brengt beweging

Choreografe Conny Janssen ging in Rotterdam naar de Dansacademie en startte in 1992 haar eigen gezelschap Conny Janssen Danst, waarvan ze nu artistiek leider is. Met dans wil ze de stad iets teruggeven. 'Ik wil mensen in beweging brengen en kennis laten maken met kunst. Dat is mijn drive.' Een volgende stap in die missie is een nieuw 'huis voor dans' in de Rotterdamse wijk Katendrecht.

Dans als vertrekpunt, verbinding als doel

Conny Janssen Danst verhuisde in oktober van de 's-Gravendijkwal in Rotterdam-West naar Fenix I op Katendrecht in Rotterdam-Zuid. Met twee studio's, kleedruimtes en kantoren is het een plek voor gevestigd en aanstormend talent, maar ook voor presentatie, educatie en samenwerking. Waarden als verbinding, generositeit, kwaliteit, creativiteit en betrokkenheid staan er voorop, altijd met dans als vertrekpunt.

Uitspraken als 'Ik doe iets intens, of niet' en 'Use the problem!' illustreren Conny's gepassioneerde en pragmatische aanpak. Inhoudelijk gaat haar werk vaak over de mens in relatie tot zijn omgeving. Zo zoeken negen mannen steun en verbondenheid bij elkaar in de voorstelling *Zout* (2011) en vormen de dansers in *Courage* (2016) een gemeenschap met eigen codes en rituelen. Regelmatig zijn

Conny Janssen. Foto: Nicoline Rodenburg voor boek *Habitat Rotterdam*

de dansvoorstellingen op bijzondere locaties te zien, zoals de RDM Onderzeebootloods op Heijplaat, niet zelden begeleid door livemuziek. Toch is een voorstelling nooit écht af, zegt Conny. 'Een dans is geen schilderij. Het blijft zich ontwikkelen en bestaat bij gratie van de uitvoering.' En dus stopt het nooit, Conny's werk. Toch staat ze steeds vaker stil bij haar successen, zoals het 25-jarig bestaan van haar gezelschap in 2017. En nu, bij haar nieuwe plek op Katendrecht. Conny: 'Vanuit ons nieuwe huis op Katendrecht en vanuit onze plek in het veld willen we duurzamer impact maken op ons publiek, de stad en de wereld om ons heen.' Dit is de beweging die Conny wil veroorzaken.

'EEN DANS BLIJFT ZICH ONTWIKKELEN EN BESTAAT BIJ GRATIE VAN DE UITVOERING'

Conny Janssen Danst: toonaangevend in moderne dans

Conny Janssen Danst is sinds 1992 een Rotterdams dansgezelschap dat toonaangevend is in Nederland op het gebied van moderne dans. Choreografieën worden vaak krachtig en ontroerend genoemd, voorstellingen zijn divers en theatraal. Dat is mede te danken aan samenwerkingen met makers in fotografie, film, architectuur, theater en muziek. Dat gebeurt sinds augustus 2019 vanuit de nieuwe plek van het gezelschap, in Fenix I op Katendrecht.

www.connyjanssendanst.nl

Conny Janssen Danst, *MIRROR MIRROR*, 2017. Locatievoorstelling in RDM Onderzeebootloods. Foto: Leo van Velzen

